

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

เด็กปฐมวัยเรียนรู้ผ่านการเล่น การเรียนรู้อย่างมีความสุขต้องจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับระดับพัฒนาการ และลักษณะกระบวนการจัดการเรียนรู้เป็นแบบเปิดกว้าง จัดให้มีประสบการณ์ที่หลากหลายโดยให้เด็กได้เรียนรู้ตามความสนใจหรือให้เด็กได้แสดงออกในแนวทางที่เขาสนใจ เรียนรู้แบบปฏิบัติจริงโดยการใช้ประสาทสัมผัสสกระทำกับวัตถุด้วยความอยากรู้อยากเห็น ได้ทดลองสร้างสิ่งใหม่ๆ เด็กเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพเมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น เด็กได้รับการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นกลุ่มเล็กๆ เป็นรายบุคคล การให้เด็กได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบุคคลอื่นทำให้เด็กได้ตรวจสอบความคิดของตนเอง แต่เมื่อมีปัญหาเด็กต้องการคำแนะนำจากผู้ใหญ่ ควรให้เด็กได้เรียนรู้แบบบูรณาการซึ่งเป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องราวที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน และในชีวิตจริงเป็นตัวตั้งมีการเชื่อมโยงหลากหลายสาขาวิชา บทบาทของครูเป็นผู้ให้คำแนะนำเมื่อเด็กต้องการและให้การสนับสนุนอย่างเหมาะสม (ชนิกา ตู๋จินดา และพัฒนา ชัชพงศ์, 2530, น. 113 - 114) การสนับสนุนกระบวนการคิดทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีที่สุด ซึ่งการคิดมีหลายรูปแบบ เช่น การคิดสร้างสรรค์ การคิดแก้ปัญหา การคิดเชิงบูรณาการ การคิดวิเคราะห์ การคิดมีโนทัศน์แต่การคิดแสวงหาความรู้ คือการตระหนักรู้ว่าตนเองรู้อะไร ต้องการอะไร และใช้วิธีการใดในการค้นหาความรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ การสอนการคิดสำหรับเด็กปฐมวัย ต้องกระตุ้นให้เด็กคิด ด้วยคำถามปลายเปิดและค้นหาคำตอบ (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2545, น. 39) การจัดกิจกรรมยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับเด็กซึ่งเด็กจะได้ระดมความคิดร่วมกัน การวางแผนในการจัดกิจกรรม เลือกสื่ออุปกรณ์การทดลองทำกิจกรรมตามความคิดของตนเอง จนเกิดเป็นความคิดรวบยอดสรุปจากการกระทำของตนเอง ซึ่งอาจเป็นวิธีที่ตนถนัด มีประสบการณ์ และมีรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น ปฏิบัติการทดลอง เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติแบบสร้างองค์ความรู้ ซึ่งเด็กได้ลงมือกระทำและสรุปเป็นองค์ความรู้แบบสืบสวนสอบสวน เป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เด็กได้ฝึกฝนการมองสื่ออุปกรณ์ อย่างวิเคราะห์ สังเคราะห์ ฝึกการใช้เหตุผล และการทดลองแก้ปัญหา ทดสอบความคิดของตนเองเป็นรูปธรรม ช่วยให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมายมากยิ่งขึ้น (พัฒนา ชัชพงศ์, 2541, น. 21)

แนวการจัดประสบการณ์ และกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัยที่เน้นให้เด็กมีส่วนร่วมมีหลายรูปแบบ การจัดการเรียนรู้แบบเดินเรื่องเป็นวิธีหนึ่งที่น่าเน้นการบูรณาการ สาระการเรียนรู้ และกระบวนการภายใต้หัวข้อเรื่องเดียวกันโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เด็กปฐมวัยจะเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงแล้วสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเอง สามารถคิดสร้างสรรค์ผลงานโดยอาศัยแนวคิดและประสบการณ์ของตนในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม ลักษณะเด่นของการจัดการเรียนรู้แบบเดินเรื่องเป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีการกำหนดเส้นทางการเดินเรื่อง โดยผูกเรื่องให้มีความต่อเนื่องประดุจเส้นเชือก มีคำถามหลักเป็นตัวเชื่อม การดำเนินเรื่องหรือตัวเปิดประเด็นในการดำเนินเรื่อง (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์, 2548, น. 19) และเป็นการสอนที่เน้นกิจกรรม

(Activity – based approach) ที่ครูสามารถให้เด็กนำมาเดินเรื่องมีหลายรูปแบบ เช่น การเล่นเกม การเล่นเกมบทบาทสมมติ การเล่นเกมเชิดหุ่น การเล่นเกมแต่งเรื่องเป็นนิทาน เป็นต้น ข้อสำคัญกิจกรรมที่นำมาใช้ต้องเป็นกิจกรรมที่เด็กปฐมวัยเล่นเป็นกลุ่ม มีอิสระในการคิด โดยเชื่อมโยงประสบการณ์หรือสิ่งที่พบและคุ้นเคยในชีวิตประจำวันมาประยุกต์ในการเดินเรื่อง ซึ่งส่งผลให้เด็กปฐมวัยได้คิดจากคำถามสำคัญ มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เด็กได้ทำในการเรียนเป็นกลุ่ม ได้ฝึกทักษะ การทำงานเป็นกลุ่ม และพัฒนาทักษะการสื่อสารในการช่วยกันคิดตอบปัญหาที่เป็นข้อความจากครู ได้สร้างความรู้ด้วยตนเองจากการเดินเรื่องที้ออกมาจากประสบการณ์ของบริบทของชีวิตจริงที่ได้ประสบมาก่อน ได้เรียนรู้จากสิ่งใกล้ตัวและที่สำคัญได้เรียนรู้อย่างมีความสุข (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2545, น. 43 - 46) จากความเชื่อเกี่ยวกับการเรียนรู้ว่า การเรียนรู้ที่ดีควรมีลักษณะบูรณาการ การเรียนรู้ที่ดีเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นผ่านทางประสบการณ์ตรงหรือการกระทำหรือการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ความคงทนของผลการเรียนรู้ ขึ้นอยู่กับวิธีการเรียนรู้ หรือวิธีการได้รับความรู้มา และผู้เรียนสามารถเรียนรู้คุณค่าและสร้างสรรค์ผลงานที่ดีได้หากมีโอกาสได้ลงมือทำ การจัดการเรียนการสอนโดยวิธีการสร้างเรื่องใช้หลักการเรียนรู้และการสอน โดยการเรียนรู้จากสิ่งใกล้ตัวไปสู่ชีวิตจริง การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยผู้สอนทำหน้าที่วางเส้นทางเดินเรื่องให้โดยการดำเนินเรื่องแบ่งเป็นตอนๆ แต่ละตอนประกอบด้วยกิจกรรมย่อยที่เชื่อมโยงคำถามหลัก (ที่ไหน ใคร ทำอะไร อย่างไร มีเหตุการณ์อะไรที่เกิดขึ้น) ที่ช่วยให้เรื่องราวมีการดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการเรียนการสอนแบบเดินเรื่องจะช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสใช้ประสบการณ์และความคิดของตนเองอย่างเต็มที่ และมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดกัน อภิปรายร่วมกัน และเกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง และวัตถุประสงค์ของการสอนแบบเดินเรื่องมุ่งเน้นเพื่อช่วยพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติของผู้เรียนในเรื่องที่เรียน รวมทั้งทักษะกระบวนการต่างๆ เช่น ทักษะการคิด ทักษะการทำงานร่วมกันกับผู้อื่น ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการสื่อสาร เป็นต้น (ทิตนา แหมมณี, 2555)

เหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยเป็นเรื่องที่สำคัญ ซึ่งกิจกรรมที่จัดขึ้นนั้นเด็กควรมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม จึงจะเกิดองค์ความรู้และพัฒนาทักษะต่างๆ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบเดินเรื่องเป็นอีกหนึ่งวิธีที่สามารถส่งเสริมทักษะการคิดของเด็กปฐมวัยได้ เนื่องจากการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบเดินเรื่องเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมทั้งแบบกลุ่ม และรายบุคคล ที่เน้นการผูกเรื่องราวที่อยู่ใกล้ตัวเด็กผ่านนิทาน ทั้งนี้การดำเนินกิจกรรมยังกระตุ้นให้เด็กได้แสดงออกทางความคิดผ่านการใช้ภาษาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาทักษะการคิดของเด็กปฐมวัยด้วยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบเดินเรื่องก่อนการจัดกิจกรรมและหลังการจัดกิจกรรม เพื่อนำผลการวิจัยนี้เป็นอีกหนึ่งแนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยและผู้สนใจ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบเดินเรื่องที่มีผลต่อทักษะการคิดของเด็กปฐมวัย
2. เพื่อกำหนดรูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย

ขอบเขตของการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง

นักเรียนที่กำลังศึกษาระดับชั้นอนุบาลชั้นปีที่ 2 อายุ 4 - 5 ขวบ สังกัดสำนักงาน
การประถมศึกษา โรงเรียนอนุบาลอุทุมพรพิสัย อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 24 คน
ระยะเวลาในการทดลอง

การทดลองครั้งนี้ทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 ใช้เวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์
สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 60 นาที เวลา 09.00 - 10.00 นาฬิกา รวมทั้งสิ้น 24 วัน

สมมุติฐานการวิจัย

การจัดการเรียนการสอนแบบเดินเรื่อง เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการลงมือ
ปฏิบัติของผู้เรียน เพื่อให้ค้นพบคำตอบที่ต้องการและสรุปองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง และมีผู้ศึกษาวิจัย
เกี่ยวกับการเรียนการสอนแบบเดินเรื่อง ดังนี้ อัญชลี ฉิมพลี (2551) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความ
เชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการสอนแบบเดินเรื่อง ผลการวิจัย
พบว่า เด็กปฐมวัยก่อนการจัดกิจกรรมและระหว่างการจัดกิจกรรมการสอนแบบเดินเรื่องในแต่ละช่วง
สัปดาห์ มีความเชื่อมั่นในตนเองโดยเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .05$ ทั้ง
โดยรวม ($F = 788.57$) และด้านการกล้าแสดงออก ($F = 288.74$) ด้านการปรับตัวเข้ากับ
สภาพแวดล้อม ($F = 2337.14$) และด้านความภาคภูมิใจในตนเอง ($F = 2229.29$) โดยการจัด
กิจกรรมการสอนแบบเดินเรื่องส่งผลต่อความเชื่อมั่นในตนเองโดยรวมร้อยละ 98% ($P = .98$) และ
ส่งผลต่อความเชื่อมั่นในตนเอง รายด้านร้อยละ 95.4, 99.4, และ 99.4 ตามลำดับ สอดคล้องกับ
เสาวนีย์ อุ่นประเสริฐสุข (2546, น. 54) ได้ศึกษาการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัด
กิจกรรมการสอนแบบเดินเรื่อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัย
ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการสอนแบบเดินเรื่องก่อนการทดลองและหลังการทดลอง ผลการวิจัยพบว่า
เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการสอนแบบเดินเรื่องมีการคิดเชิงเหตุผลหลังการทดลองสูงกว่า
ก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งในภาพรวมและจำแนกตามแบบการคิดคือ
การคิดเชิงเหตุผล แบบนิรนัยและการคิดเชิงเหตุผลแบบอุปนัย และบัทโซว์ (สมนึก ปฏิพานนท์,
เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยวิธีการเรียนการสอนแบบสตอรีไลน์ และวิธีการเรียนการสอน
แบบปกติที่มีผลต่อแนวความคิดรวบยอดทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับเกรด 3 ผลการวิจัย
ปรากฏว่าไม่มีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มที่เรียนด้วยวิธีการเรียนการสอนแบบสตอรีไลน์
และวิธีการเรียนการสอนแบบปกติ ซึ่งผู้วิจัยกล่าวว่า วิธีการเรียนการสอนแบบสตอรีไลน์ เป็นอีกหนึ่ง
ทางเลือกที่สามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนได้เหมือนวิธีการเรียนการสอนแบบปกติ

จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนสอนแบบเดินเรื่องส่งผลต่อการคิด และพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนได้จริง ดังนั้นผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานการวิจัยดังนี้

1. หลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบเดินเรื่องจะได้รูปแบบการจัดการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย
2. ทักษะการคิดของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบเดินเรื่อง มีความแตกต่างกัน

คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย

1. เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กชายและหญิงที่มีอายุ 4 - 5 ขวบ โรงเรียนอนุบาลอุทุมพรพิสัย อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 24 คน
2. การเรียนรู้แบบเดินเรื่อง หมายถึง การจัดประสบการณ์การเล่นโดยให้เด็กได้มีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรมเป็นกลุ่มหรือรายบุคคล ด้วยวิธีการผูกเรื่องอย่างต่อเนื่องและมีลำดับเหตุการณ์ เรื่องราวที่นำมาผูกเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องหรือใกล้ตัวเด็ก และใช้วัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่น มาประกอบเพื่อผูกเรื่อง และใช้คำถามกระตุ้นเพื่อให้เด็กได้ปฏิบัติกิจกรรมอย่างหลากหลาย ซึ่งการเรียนรู้แบบเดินเรื่องมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 องค์ประกอบดังนี้
  - 2.1 ฉาก เป็นการระบุเวลา และสถานที่ โดยเด็กอาจสร้างฉากในห้องเรียน หรือสถานที่ใดที่หนึ่ง
  - 2.2 ตัวละคร ได้แก่ คน หรือสิ่งของ โดยใช้สัญลักษณ์ตุ๊กตา หรือหุ่น ประดิษฐ์สิ่งของต่างๆ หรือของจริง ที่มีบทบาทในการดำเนินเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบ
  - 2.3 วิถีชีวิตหรือการดำเนินชีวิต เป็นเรื่องราวความเป็นไปของตัวละครที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันในการเดินเรื่องที่สอดคล้องกับสถานที่ เวลาตามฉากที่กำหนด
  - 2.4 เหตุการณ์สำคัญหรือปัญหาที่ต้องแก้ไข ได้แก่ เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น หรือปัญหาที่ตัวละครต้องเผชิญ โดยครูกระตุ้นถาม หรือเกิดจากการคิดของเด็กซึ่งอาจเป็นเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในสถานการณ์นั้นๆ ที่อาจต้องแก้ไขปัญหา
3. ทักษะการคิด หมายถึง ความสามารถทางสมองของบุคคลที่จะคิด กระทำหรือแก้ปัญหา ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการแสดงออกทางความคิดของเด็กปฐมวัยสามารถสังเกตได้หลายวิธี เช่น การใช้ภาษา การกระทำ สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยวัดทักษะการคิดที่มีความต่อเนื่องกัน 5 ทักษะ ได้แก่ การเชื่อมโยงข้อมูล การบอกความต้องการ การนำข้อมูลไปใช้ การสรุปข้อมูลที่ค้นพบ และการนำความรู้ไปใช้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. การนำผลงานวิจัยไปใช้
  - 1.1 นำผลงานวิจัยไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดของเด็กปฐมวัย
  - 1.2 นำผลการวิจัยไปใช้เพื่อออกแบบการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักศึกษาในรายวิชาที่สอดคล้อง

2. หน่วยงานที่จะนำผลการวิจัยไปใช้

- 2.1 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลนาแก้ว อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง
- 2.2 สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดลำปาง
- 2.3 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

แผนการถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือผลการวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมาย

นำผลงานวิจัยไปเป็นแบบอย่างในการจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนาทักษะการคิดของเด็กปฐมวัยในสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเดินเรื่อง